

УДК 351

Палагнюк Юліана Вікторівна

доцент кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили,
доктор наук з державного управління;

Павлова Юлія Валеріївна

магістрантка спеціальності «Соціальна робота»
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили

**ОПТИМІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ ТРЕТЬОГО ВІКУ**

Анотація. У статті досліджено рівень інформаційно-ресурсного забезпечення в установах для навчання дорослих на прикладі Миколаївської громадської організації Освітній Центр «Університет третього віку». На основі проведеного авторського дослідження запропоновано рекомендації щодо оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення діяльності університетів третього віку й підтверджено результативність таких заходів, що було реалізовано з метою оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення ГО «Освітній Центр «Університет третього віку». Доведено, що вони сприяють інформаційній освіченості слухачів та оптимізації навчально-виховного процесу цієї установи.

Ключові слова: люди похилого віку; університет третього віку; навчання впродовж життя; соціальні послуги; інформаційно-ресурсне забезпечення.

Палагнюк Ю.В., Павлова Ю.В. Оптимизация информационно-ресурсного обеспечения деятельности университетов третьего возраста

Аннотация. В статье исследован уровень информационно-ресурсного обеспечения в учреждениях для обучения взрослых на примере Николаевской общественной организации «Образовательный Центр «Университет третьего возраста». На основе проведенного авторского исследования предложены рекомендации по оптимизации информационно-ресурсного обеспечения деятельности университетов третьего возраста и подтверждена результативность тех мер, которые были реализованы с целью оптимизации информационно-ресурсного обеспечения ОО «Образовательный Центр «Университет третьего возраста». Доказано, что они способствуют информационной грамотности слушателей и оптимизации учебно-воспитательного процесса учреждения.

Ключевые слова: пожилые люди; университет третьего возраста; обучение в течение жизни; социальные услуги; информационно-ресурсное обеспечение.

Palagnyuk Yu.V., Pavlova Yu.V. Optimization of information and resource support for the activities of the universities of the third generation

Annotation. The paper studied the level of information and resource support to institutions for adult education on the example of public organization Nikolaev Educational Center "Third Age University". Based on the author's research recommendations on

optimization of information and resource support for the activities of the universities of the third age and confirmed the effectiveness of the measures that have been implemented in order to optimize the information and resource support of the NGO "Education Center" Third Age University. "It is proved that they contribute to the information literacy of students and the optimization of the educational institutions of the process.

Key words: *aged people; University of the Third Age; lifelong learning; social services; information and resource support.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стрімке поширення інформаційних потоків змушує людину швидко пристосовуватися до нових інноваційних технологій. Однак не всі соціально-демографічні категорії суспільства, а особливо люди похилого віку, можуть вчасно отримати інформацію, яка їх цікавить. Для цього в Європі та в Україні зокрема створюються різноманітні навчальні програми – університети третього віку з потужним інформаційно-ресурсним забезпеченням, метою яких є інтеграція осіб похилого віку в сучасний світ.

Навчання старшого покоління, формування та розвиток навичок використання новітніх ресурсів, насамперед інформаційних і комунікаційних, допомагає подолати психологічний бар'єр перед новими технологіями. Однак для подолання вищеназваної проблеми в Університеті третього віку має бути потужна інформаційно-ресурсна база та широкий доступ до інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досвід створення та розвитку університетів третього віку в Україні та за кордоном вивчали такі науковці, як М. Азаріна, М. Букач, В. Стремецька, В. Шепелюк, С. Федоренко, А. Сігова, які, щоправда, не зачіпали проблем організації інформаційно-ресурсного забезпечення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Як бачимо, попри інтерес з боку науковців, галузь організації інформаційно-ресурсного забезпечення в університетах третього віку є недостатньо дослідженою.

Формулювання цілей статті. Мета статті – охарактеризувати рівень інформаційно-ресурсного забезпечення в установах для навчання дорослих на прикладі Миколаївської громадської організації «Освітній Центр «Університет третього віку» та запропонувати рекомендації щодо оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення діяльності університетів такого типу.

Виклад основного матеріалу. Потребу інформаційно-ресурсного забезпечення визначено в Наказі Міністерства соціальної політики України «Про впровадження соціально-педагогічної послуги «Університет третього віку» [2], адже інформаційно-ресурсне забезпечення людей похилого віку в сучасних умовах є одним із визначальних чинників у забезпеченні ефективної діяльності університетів третього віку.

Однією з головних умов успішної роботи з людьми похилого віку в умовах «Освітнього Центру «Університет третього віку» є активне залучення людей похилого віку до інформаційних ресурсів, тому важливим завданням у роботі Центру є створення і вдосконалення потужного ефективного інформаційно-ресурсного забезпечення, яке б сприяло комунікації людей цієї категорії, розвитку їх комп'ютерної грамотності, подоланню негативних емоційних станів, самотності та ізольованості в суспільстві.

У багатьох сучасних університетах третього віку навчальний процес організовано з урахуванням інноваційних технологій, однак з плином часу в будь-яких організаціях подібного типу виникає потреба оптимізації інформаційного забезпечення та впровадження нових видів інформаційних ресурсів. Щоб вчасно подавати потрібну інформацію слухачам і змінити їхнє негативне ставлення до Інтернету та комп'ютера, а також сприяти отриманню ними можливості змінити свої роль і місце в суспільстві, було в результаті дослідження запропоновано такі шляхи оптимізації

інформаційно-ресурсного забезпечення ГО «Освітній Центр «Університет третього віку». Зобразимо це на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Оптимізація інформаційно-ресурсного забезпечення Університету третього віку

Джерело: розроблено на основі авторського дослідження

Зупинимось докладніше на заходах щодо оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення ОЦ УТВ, що було запроваджено впродовж 2014-2015 рр.

По-перше, доцільним є розвиток комунікаційних навичок. Так, залучено студентів МНУ ім. В.О. Сухомлинського для проведення занять зі слухачами на основі обміну досвідом поколінь. Спілкування слухачів ОЦ

УТВ зі студентами дозволяє бути в курсі новин і свіжих подій, не відставати від сучасного покоління та по-новому реалізувати себе, свої можливості. Навчання та обмін знаннями між двома поколіннями також сприяє підвищенню культури спілкування як студентів-викладачів, так і слухачів «Освітнього Центру «Університет третього віку».

Для підвищення інформаційно-ресурсного забезпечення ОЦ УТВ, зокрема навчання старшого покоління навичок роботи з комп'ютером та Інтернетом, а також забезпечення дальшого спілкування тих людей, які вже пройшли курс навчання, створено окремі публічні сторінки в соціальних мережах: «Типовий соціальний працівник» та «Університет третього віку». На сторінках розміщено інформацію про діяльність кафедри соціальної роботи МНУ ім. В.О. Сухомлинського, основні напрямки діяльності установи, цікаві факти та новини. На окремій публічній сторінці «Університет третього віку» вчасно подаються новини установи, фото- та відеоматеріали зі свят та урочистих заходів, різноманітні вправи для тренування пам'яті, уваги, анекдоти тощо. Упровадження такого методу роботи дозволило людям похилого віку взаємодіяти один з одним, обмінюватися інформацією, новинами та отримувати потрібну їм інформацію в мережі Інтернет.

З метою залучення більшої кількості слухачів на наступний навчальний рік у травні 2014 р. було розміщено рекламу ОЦ УТВ у газеті Миколаївської обласної ради «Рідне Прибужжя». Стаття містила основну інформацію про установу, напрямки та переваги навчання в цьому закладі.

Крім того, було розширено соціальне партнерство «Університету третього віку». Співпраця установи з провідними фахівцями банку Заводського відділення ПАТ «ПриватБанк» м. Миколаєва дозволила поліпшити матеріально-технічну базу, а також урізноманітнити заняття слухачів, що в свою чергу значно поліпшило стан інформаційно-ресурсного забезпечення.

По-друге, важливою є інформаційна обізнаність. Важливим чинником у розвитку інформаційно-ресурсного забезпечення стало створення в Миколаївському «Освітньому Центрі «Університет третього віку» окремого сайту в мережі Інтернет. Сайт має адресу, яка легко запам'ятовується: <http://social-work.ucoz.ua/>. Завдяки вчасному інформаційному наповненню слухачі отримують необхідні факти щодо розкладу роботи установи, новини, дати проведення свят, семінарів тощо. Також однією з переваг створення сайту є реклама та залучення нових слухачів до університету. На етапі розроблення сайту було створено такі розділи:

1. Головна сторінка – у цьому розділі подаються матеріали щодо інформації про сайт, зворотній зв'язок, контакти установи та фотогалерея, де містяться фотоматеріали з різних розважальних заходів, зустрічей конференцій тощо.

2. Викладачі та дисципліни – у цьому розділі викладено інформацію щодо викладачів і волонтерів, які читають лекції слухачам ОЦ УТВ. Викладачі можуть викладати свої лекційні матеріали та домашні завдання, а слухачі – самостійно в цьому розділі отримати всю необхідну інформацію щодо занять.

3. Наукові досягнення – цей розділ розповідає слухачам та всім бажаючим про наукові досягнення викладачів, які читають лекції в «Освітньому центрі «Університет третього віку».

4. Університет третього віку – у цьому розділі подано інформацію щодо історії створення «Освітнього центру «Університет третього віку», напрямки, на які можна записатися, і розклад занять.

Серед інших пропозицій щодо розширення інформаційно-ресурсного забезпечення була створена та систематично виходить друком газета «Пенсіонер». Газета дозволяє урізноманітнити навчання людей похилого віку. Особливістю такого методу є залучення самих слухачів університету до написання статей та рубрик.

Для оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення було створено макет дошки оголошень для більш ефективного інформаційного наповнення діяльності ОЦ УТВ. На ній буде подано актуальну інформацію щодо змін у розкладі та афіші розважальних заходів, зустрічей, конференцій, концертів тощо.

Для розширення інформаційно-ресурсного забезпечення ОЦ УТВ також створено інформаційні буклети, у яких висвітлюється основна інформація щодо Університету третього віку, напрямки, на які можна записатися, та контакти установи. Очікується, що розповсюдження буклетів дозволить збільшити кількість слухачів закладу.

Для оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення «Освітнього Центру «Університет третього віку» було представлено наукові матеріали про діяльність установи на міжнародній практичній конференції «Значущість психології у сучасному суспільстві», що відбулася з 19 до 20 грудня 2014 р. у м. Харкові і за результатами якої було опубліковано тези в науковому збірнику.

По-третє, потрібною є освіченість у сфері сучасних технологій. Так, 28 березня 2015 р. для слухачів ОЦ УТВ було прочитано лекцію про фінансову грамотність. Фахівці зі зв'язків із громадськістю банку провели навчальну бесіду щодо оплати комунальних послуг через мережу Інтернет, товарів у супермаркеті тощо. Сучасні технології сьогодні дозволяють здійснювати будь-які грошові операції без готівки. Кожен зареєстрований користувач системи банку може легко і швидко здійснити платіж он-лайн і тим самим позбавитися щомісячного рутинного обов'язку введення реквізитів комунальних підприємств, що надають послуги, й особистого відвідування фінансових установ. Оплата через Інтернет – це реальна можливість заощадити час. Навчання допомогло людям похилого віку вберегти себе від фінансових махінацій з боку шахраїв та бути освіченим у галузі банківських послуг.

Для дальшого підвищення рівня інформаційно-ресурсного забезпечення «Освітнього Центру «Університет третього віку» ми пропонуємо реалізувати відповідні заходи.

Серед пропозицій щодо розширення інформаційно-ресурсного забезпечення можна виокремити вдосконалення знань, отриманих на курсі інформаційної освіти через спілкування в Skype. Комунікаційна система Skype відома завдяки широкому спектру її особливостей, зокрема безкоштовній голосовій та відеоконференції. Щомісяця Skype користуються до 140 мільйонів людей у всьому світі. Основа системи – безоплатна комунікація між користувачами програмного забезпечення, проте продукт також дозволяє користувачам Skype зв'язуватися з користувачами регулярної наземної лінії зв'язку та мобільних телефонів. Освоєння людьми похилого віку навичок користування цим інформаційним ресурсом дозволить подолати самотність, безоплатно телефонувати та спілкуватися з друзями й родичами, обмінюватися новинами та досвідом з різних питань. Переваги цього методу очевидні, оскільки спілкування людини похилого віку може відбуватися в межах житла, а це дуже важливо для людей, які мають труднощі з пересуванням. Це програмне забезпечення доступне та безкоштовно може бути завантажено з веб-вузла компанії [2].

Серед інших пропозицій щодо розширення інформаційно-ресурсного забезпечення є створення скриньки побажань. Актуальність цієї пропозиції пов'язана з тим, що деякі слухачі не хочуть відкрито говорити про свої побажання. Можливо, вони можуть бути незадоволені якимсь питанням, проте не хочуть говорити про це від свого імені. Скринька побажань допоможе їм у вирішенні цієї проблеми при дотриманні принципу анонімності.

Пропонується створити окремий день прийому для надання інформаційних послуг слухачам ОЦ УТВ. У слухачів часто виникають індивідуальні питання, що потребують консультування, однак не завжди

секретар вільний для того, щоб надати відповіді. Тому для вирішення цієї проблеми може бути виділено «Інформаційний день для слухачів».

На основі вищезазначених пропозицій рекомендується створити ефективне науково-методичне забезпечення «Освітнього центру «Університет третього віку». Створення навчальних підручників, посібників дозволить урізноманітнити та впорядкувати навчання слухачів ОЦ УТВ. Крім того, пропонується випускати щороку Вісник «Інформаційно-ресурсне забезпечення діяльності Освітнього центру «Університет третього віку», де буде підбито підсумки виконаної роботи за минулий рік та окреслено напрямки діяльності ОЦ УТВ на наступний.

Пропонується розширити рекламу в ЗМІ, газетних виданнях або рекламу на місцевому телеканалі для розширення аудиторії в ОЦ УТВ і залучення нових слухачів.

Для підвищення рівня інформаційно-ресурсного забезпечення діяльності «Освітнього центру «Університет третього віку» пропонується створити інформаційний центр. Учасниками будуть представники викладачів, волонтерів і представник від слухачів ОЦ УТВ. Метою створення інформаційного центру є впорядкування діяльності й обговорення нових ідей та пропозицій щодо вдосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення діяльності Освітнього центру.

Таким чином, орієнтуючись на світовий досвід організацій подібного типу, уведення зазначених пропозицій щодо вдосконалення інформаційних ресурсів буде сприяти розвитку та ефективній діяльності «Освітнього Центру «Університет третього віку».

Виходячи з вищевикладеного, упродовж 2014 та 2015 рр. було впроваджено такі заходи щодо оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення «Освітнього центру «Університет третього віку»:

- 1) залучено студентів для проведення занять зі слухачами на основі обміну досвідом поколінь;

2) створено персональні сторінки та блоги ОЦ УТВ у соціальних мережах;

3) розширено соціальне партнерство, зокрема залучено спеціалістів із банку для проведення лекції щодо фінансової грамотності;

4) створено персональний сайт установи та засновано газету «Пенсіонер»;

5) оптимізовано науково-методичне забезпечення, зокрема опубліковано наукові статті в журналах і збірниках конференцій щодо діяльності ОЦ УТВ, створено макет інформаційної дошки.

Для дальшої оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення «Освітнього Центру «Університет третього віку» пропонуємо:

1) удосконалення знань слухачів, отриманих на курсі інформаційної освіти шляхом спілкування через Skype;

2) створити скриньку побажань;

3) створити окремий день прийому для надання інформаційних послуг слухачам ОЦ УТВ;

4) випускати щороку Вісник «Інформаційно-ресурсне забезпечення діяльності «Освітнього центру «Університет третього віку»»;

5) створити інформаційний центр.

З метою визначення рівня інформаційно-ресурсного забезпечення в діяльності «Освітнього Центру «Університет третього віку» потрібно проаналізувати та порівняти отримані результати дослідження, яке було проведено упродовж 2014 та 2015 рр. Для аналізу було використано авторський метод анкетування з відкритими та закритими питаннями.

Для визначення рівня оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення в «Освітньому Центрі «Університет третього віку» у дослідженні 2014 р. і 2015 р. узяли участь 20 осіб – слухачів Центру. Після аналізу відповідей респондентів нами було зроблено загальні підрахунки з метою визначення інформаційно-ресурсного забезпечення діяльності ОЦ

«Університет третього віку». Згідно з ними 2014 року 25% респондентів (5 осіб) відповіли, що стан інформаційно-ресурсного забезпечення в ОЦ УТВ перебуває на високому рівні, 20% (4 особи) – на середньому рівні, 55% (11 осіб) – на низькому (рис. 1.2).

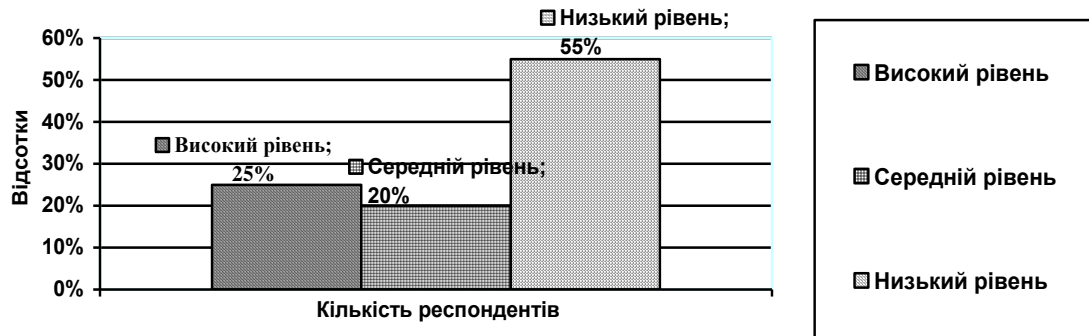

Рис. 1.2. Рівень інформаційно-ресурсного забезпечення в «Освітньому Центрі «Університет третього віку», 2014 р.

Джерело: складено на основі авторського дослідження

Згідно з підрахунками проведеного авторського анкетування 2015 року 35% респондентів вважають, що стан інформаційно-ресурсного забезпечення в ОЦ УТВ перебуває на високому рівні, 40% – на середньому, 25% – на низькому (рис. 1.3).

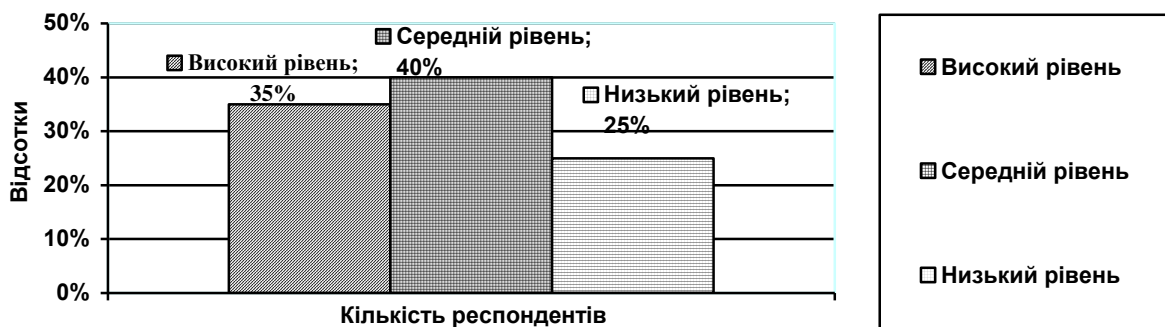

Рис. 1.3. Рівень інформаційно-ресурсного забезпечення в «Освітньому Центрі «Університет третього віку», 2015 р.

Джерело: складено на основі авторського дослідження

Висновки з даного дослідження. У результаті проведеного авторського дослідження щодо визначення рівня інформаційно-ресурсного забезпечення в «Освітньому Центрі «Університет третього віку» 2015 року можна зробити такі висновки: 60% опитуваних відзначили, що в ОЦ УТВ вони отримують достатньо ресурсів для вчасної та достовірної інформації. Респонденти бажають бути поінформованими не тільки від координатора та викладачів, а й самостійно мати можливість дізнаватися про зміни в заняттях і про розклад. Значна частина респондентів (75%) задоволені щомісячним випуском газети. Загальний рівень інформаційно-ресурсного забезпечення 2014 року низький (55% від загальної кількості), а 2015 року підвищився до середнього рівня (40% від загальної кількості).

Виходячи з вищевикладеного, після проведення повторного авторського анкетування 2015 року, можемо констатувати, що заходи, які було реалізовано з метою оптимізації інформаційно-ресурсного забезпечення ГО «Освітній Центр «Університет третього віку», сприяють інформаційній освіченості слухачів та оптимізації навчально-виховного процесу установи.

Перспективи подальших розвідок. Перспективами нашого подальшого дослідження вбачаємо розгляд такої практики в аспекті компаративного аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Азарова Т. В. Інформаційне забезпечення процесу рішення соціальних проблем на місцевому рівні / Т. В. Азарова, Л. К. Абрамов. – Кіровоград : ІСКМ, 2003. – 135 с.
2. Букач М. Досвід створення і функціонування університетів третього віку за кордоном та в Україні / М. Букач, Н. Клименюк, В. Стремецька, С. Шепелюк, І. Бабич // Актуальные проблемы социальной работы: Сборник научных трудов / Материалы Первой Международной научно-практической конференции (24 мая 2012 года) / под общ. ред. В.В.Сулицкого. – Горловка, 2012. – С. 43-48.
3. Лесохина Л. Н. Образование взрослых в общем цивилизационном контексте / Л.Н. Лесохина // Новые знания. – 2006. – №1. – С. 130-144.
4. Мелюхин И. С. Проблемы информации / И.С. Мелюхин // Состояние и тенденции развития онлайн-услуг. – 2007. – №2. – С. 58-96.
5. Про впровадження соціально-педагогічної послуги «Університет третього віку» від 25.08.2011 : Наказ Міністерства соціальної політики [Електронний ресурс] //

- Міністерство соціальної політики. – Режим доступу: <http://document.ua/provprovdzhennja-socialno-pedagogichnoyi-poslugi-universit-doc72450.html>
6. Офіційний сайт інтернет-ресурсу Skype [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.skype.com>
 7. Сігова А. Г. Забезпечення освітою людей похилого віку у сучасному світі / А.Г. Сігова // Духовність особистості. – Вип. 3. – 2011. – С. 137–147.
 8. Федоренко С. Університети “третього віку” як складова безперервної освіти: зарубіжний досвід / С.Федоренко // Педагогічний процес: теорія і практика: збірник наукових праць. – 2014. – №1. – С. 133–138.
 9. Халицьки Е. Обучающая геронтология / Е.Халицьки // Новые знания. – 2005. – № 3. – С. 448–449.
 10. Шахматов Н. Психічне старіння / Н.Шахматов. – К.: Наукова думка, 2003. – 122 с.

Statement of the problem. For older people created the training program - universities of the third age with a powerful information resource provision aimed at integration of older people in the modern world.

Urgency. Training older generation, formation and development of skills in the use of new resources, especially information and communication helps overcome the psychological barrier of new technologies. However, to overcome the above-named problems at the University of the Third Age has to be a powerful information resource base and access to information.

The purpose of the article – to explore the area of information and resource support in the universities of the third age.

Our task was to study the level of information and resource support institutions for adult education on the example of Mykolayiv Educational Centre University of the Third Age and offer recommendations for optimizing information and resource support of the university type.

Summary. Many modern universities of the third age learning process is organized on the basis of innovative technologies, but over time in all organizations of this type there is a need to ensure optimization of information and introduction of new information resources. In time to submit the information to listeners and change their negative attitude to internet and computer, and contribute to obtaining their ability to change their role and place in society, was a

study suggested ways to optimize resource providing information and educational centre.

Measures to optimize information resource providing:

1) it is expedient development of communication skills. Communication with students allows students to keep abreast of news and events, keep up with the current generation and a new way realize themselves, their capabilities;

2) it is an important information awareness. An important factor in the development of information and resource support was the creation of a separate education centre site on the Internet;

3) education is needed in the field of modern technologies. For example, students organized a lecture on financial literacy.

Conclusions and outcomes. After the survey we can state that the measures which have been implemented in order to optimize resource providing information and education centre, promote information literacy of students and optimization of the educational process facility.